

Vafjellveien, 2020

(R) Registrert varemerke

Estetikkveileder - Estetisk veileder - Formingsveileder

Gilje Standard, Sørlandshus, Grimstadstil

Stedsanalyse for Sørlandet, Grimstad:

Homborsund stedsanalyse.

Homborsund er et attraktivt mål for reiseliv og fritidsbruk. Mye på grunn av velholdt bebyggelse og velpleide kulturlandskap. Langs Homborsundveien har man noe gammel bebyggelse, men i all hovedsak er det mye «nyere» bebyggelse fra 50 åra frem mot 2000 tallet. Det oppleves likevel som velholdt og tildels tradisjonelt for mange. Fra sjøsiden er det tradisjonelle preget mye sterkere.

Parti mellom Kistevig og Stoveodden i Homborsund. Tradisjonell bebyggelse langs sjøen både eldre og nyere bygg.

Homborsund har et svært stedstypisk gjenkjennelig særpreg, spesielt langs Homborsundveien med åpne eiendommer, der plenene gjerne går helt ut til asfalten. I

Vafjellveien, 2020

stedet for høye hekker helt ut mot veien som gjør at man i noen byggefelt nesten bare ser murer/hekker i stedet for hus har man i Homborsund området gjerne heller noen mindre avskjermede private soner. Hovedårsaken til dette preget er store tomter som det er tradisjon for å bevare velholdte. På nye prosjekt blir det små tomter og høy tetthet, slik at dette kan ikke overføres direkte. Elementer av det er likevel et ønske å kjenne igjen.

Åpne eiendommer med plen helt ut mot veien. Bildet er tatt ved melkebakken ved Jortveit.

Med en gjennomtenkt terrengbearbeiding og god utforming kan ny bebyggelse framtre som harmoniske elementer i landskapet.

Ny utbygging blir ofte vellykket om man kan få en variert, men helhetlig byggestil i hele området, selv om det bygges individuelt på egen tomt. Målet er at selv om dette er nytt og planlagt, skal man likevel få en følelse av at det er *selvgrodd*.

Vafjellveien, 2020

«Downtown Homborsund» sett fra Brattåsen. (Dagens nærbutikk til venstre) Eide har en svært hyggelig lokal tradisjon med blomstertog fra Brygga til skolen i forbindelse med avslutning av skoleåret. Men akkurat fra denne vinkelen får man faktisk ikke så mye følelse av Sørland. Vegetasjonen har tatt litt mye over her.

Vafjellveien, 2020

Formingsveileder:

Denne formingsveilederen beskriver noen av de særegne detaljene og formuttrykkene som vi finner igjen på mange av Sørlandets karakteristiske hus og bygg.

Nye måter å bo på, endrede behov, økt komfort og standard, offentlige og tekniske krav og nye materialer gjør at byggverk får endret utforming og bruk. Det er dessverre ikke mulig å bygge som før. Men man kan likevel være bevisst på noen grep.

Det finnes svært mange gamle, flotte hus og hytter langs kysten av Sørlandet. De er bygget i en tid med andre krav. Det var som regel lavere etasjehøyder. Alle konstruksjoner som etasjeskiller, tak og vegger var tynnere. Det er dessverre sjelden mulig å bygge slik i dag. Eksemplene som er brukt er derfor i all hovedsak av nyere dato, tilpasset dagens byggregler.

Hva man skal, kan og bør tillate og ikke kan det nok være forskjellige oppfatninger om. Men vi har lagt til grunn vår oppfatning.

Byggestil/epokereferanse

Følgende historiske stiler legges til grunn: Barokk/Rokokko, Klassisisme, Empire.

Sveitserstil finnes på Sørlandet, men er ikke sørlandsstil og skal ikke brukes under begrepet sørlandsstil. Det er mer presist å angi sveitserstil.

På næringsareal spesielt, men også som del elementer på boliger tillates mer moderniserte varianter. Eksempelvis større vindusparti, eller uthevede vindusfelt.

Vafjellveien, 2020

Sammensetning av tradisjonell arkitektur og større vinduer med skrå overside. Merk variasjoner i høyde på grunnmur, tak og vegger. Tegnet av Hans Petter, Gilje bygggrådgivning AS.

<eksempelbilder på mer moderne sørlandsstil>

Vafjellveien, 2020

Arkitekt ukjent. Tips mottas.

Skifertak er ikke typisk for Sørlandet. Likevel har man her med rene linjer og detaljer klart å skape et pent proporsjonert bygg som passer i områder med tradisjonell arkitektur.

Volumer/proposjoner.

Ene-til firemannsboliger boliger passer fortrinnsvis i intervallet 1,5 til 2,5 etg.

Større to – to og en halv etasjes boliger kalles typisk «skipperhus» Mens et lite hus i en etasje med et lite loft gjerne bare kalles en «stue» eller «fiskerhjem»

Leilighetsbygg kan bygges i sørlandsstil i større etasjer og volumer. Men det avhenger i en viss grad av omkringliggende landskap/bebyggelse. Normalt aksepteres noe større avvik fra tradisjonell byggestil når byggene blir større.

Tremannsbolig tilpasset i skipperhus stil. Tegnet av Rebecca Eikaas og Hans Petter Gilje.

Små mellombygg, tilbygg, inngangsparti etc er positive element som skaper variasjon.

Store, høye bygg kan med fordel deles opp i mindre bygningskropper for ikke å få for store takflater.

Vafjellveien, 2020

I Kristiansand dyrepark har man tolket sørlandsstilen ved å bryte opp høye bygg i mindre kropper med gavel ut mot gada og noe vekselvis langvegg.

Vafjellveien, 2020

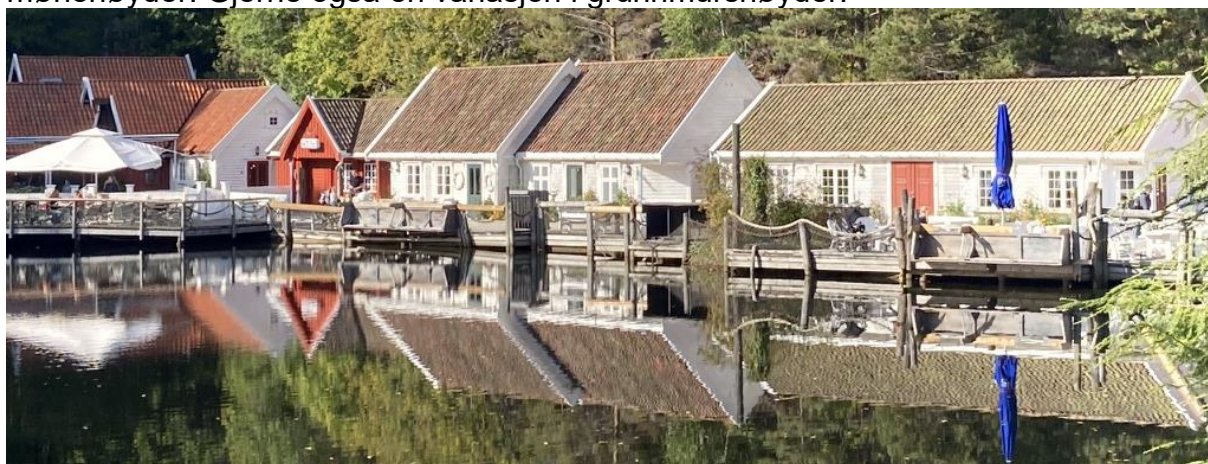
Større kombinerte næring og boligbygg i Grimstad sentrum. De har en gjenkjennelig sørlandsstil sammen med noe større vindusflater mot sjøen. Arkitekt: Paal Malde??

Vafjellveien, 2020

Fra Båly brygge ved Lindesnes. Større bygg som innehar flere estetiske kvaliteter og referanser til Sørlandsstil.

For å oppnå følelsen av selvgroddhet bør man tilstrebe at det er en viss variasjon i mønehøyder. Gjerne også en variasjon i grunnmurshøyder.

Selv om bygningene i Tjuttaviga ligger på samme nivå på brygga har man lyktes med å få et lite inntrykk av selvgroddhet med varierende takform, vinkel og høyder.

Vafjellveien, 2020

Tradisjonell «selvgrodd» bebyggelse i Høvåg.

<https://www.brgruppen.no/underoy-lindesnes> Arkitekt Alv-Tore Romedal.

Selv om det er gjentagende og ganske like bygninger har man her lyktes godt med å få et visst «selvgrodd» og tradisjonelt preg.

Gatestruktur

Skal man få en intim gatestruktur kan gjerne veggiv ligge nært på gaten. Det vil kreve byggegrenser nærmere enn man normalt tillater i veinormal.

Vafjellveien, 2020

Fra Uthavnen Brekkestø på Justøy. Hus plassert i gatestruktur som ender på brygga. Små hager innrammet med stakitt.

Vafjellveien, 2020

Vafjellveien, 2020

På Lindesnes har man etablert mindre hus tett i tett i en gatestruktur. Bygningene har en litt moderne vri på tradisjonell arkitektur. Som for eksempel inndelingen av sprosper på vindusrammene og noen litt større vindusfelt. Legg gjerne også merke til at bortledning av overvann skjer med små renner av brostein. Sørlandsrekkverk brukes i stedet for autovern.

Litt forskjellige hus og bygningstyper

Eksempel på nytt skipperhus i tradisjonell sørlandsstil, der fortsatt proporsjoner er gode tross nye byggeforskrifter. (I bakgrunnen et annet med halvvalm) Tegning: Hans Petter, Gilje byggrådgivning AS.

Vafjellveien, 2020

Tradisjonelt skipperhus i Barokk stil. Kundetilpasset med noe mer belistning enn vanlig. Tegnet av: Hans Petter Gilje

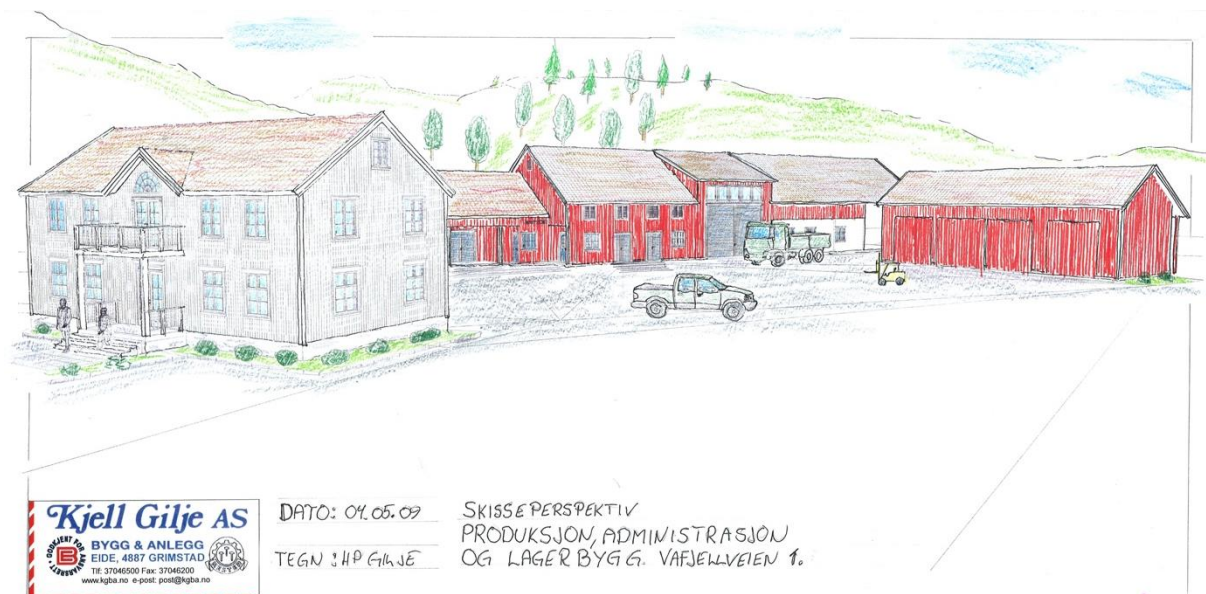
Eksempel på nytolkning av ei «stue» Mange hus på Sørlandet var små ett etasjes hus med et lite loft.
Tegning: Kjell H Gilje, Ill: Vette S Jørgensen, Kjell Gilje AS

Vafjellveien, 2020

Nytolkning av «fiskerhjem» Legg merke til at kjellervinduer er lagt helt opp under kledning. Kjellerinngang på det laveste. Tak er trukket helt ned over vinduene slik at de rette proposjoner ivaretas. Grunnet tykkere konstruksjoner og høyere etasjehøyder «vokser» nybygg mye i høyden i forhold til gamle bygg. Her er mange grep gjort gjennomtenkt for å dempe dette. Legg også med garasje i bakgrunnen.

Uthus

Vafjellveien, 2020

Kontorbygg og produksjonshall utformet i tradisjonell stil. (Tegn Hans Petter Gilje)

Nytt uthus der «fjøsdelene» er tømret. Tegnet av Hans Petter Gilje. Noen uthus kunne ofte ha litt mer takutstikk enn hva som var på innhuset.

Vafjellveien, 2020

Uthus der man har lagt vekt på en nedtonet utforming. Tegnet av Hans Petter Gilje. Legg merke til eldre enkeltkrum takstein, Et lite inntrukket inngangsparti for variasjonen sin del. Fargebruk på blant annet

Vafjellveien, 2020

Mur i bue frem til låvebro. Sørlandsrekkverk på toppen av muren gir et vellykket resultat.

Garasjer/sjøboder/boder

Separat link for å se de fleste sjøbodene som er bygget i Grimstad.

<https://www.facebook.com/media/set/?vanity=kjellgiljeas&set=a.924913177586832>

Større forretnings/næringsbygg

Vafjellveien, 2020

Forretningsbygg på «tomta» i Lillesand. Sanden torv prosjektet. Arkitekt: Jan Egil Løvdahl. Flere elementer, som eksempelvis vinduer er moderne, men det oppleves likevel blant folk flest at Lillesand har klart å bevare sin tradisjonelle sørlands arkitektur. Størrelser og høyder oppleves heller ikke fremmede for denne type forretningsbygg.

Vafjellveien, 2020

Vafjellveien, 2020

Utleiehus på Skottevik camping.

Vafjellveien, 2020

Restaurant på Skottevik camping. Tegnet av SMS arkitekter.

Vafjellveien, 2020

Vafjellveien, 2020

Sanden torv prosjektet. Arkitekt: Jan Egil Løvdahl

Fiskebrygga i Kristiansand er et nytt område, litt i samme stil som i Lillesand, som tross nye, store bygninger og noe fremmede detaljer, av de fleste likevel oppleves som sørlandsk. Arkitekt Jan Egil Løvdal.

Sett inn bilder fra Torstein.

Andre bygningstyper Våningshus. Pumpehus Brønnhus. Pass på at det ikke glipper ut av helheten. Om alle andre bygg i området er gitt en god utforming er det uheldig om det dukker opp et lite bygg som bryter det hele. Typisk er dette rimelige selvbyggerboder som settes opp i hagen etter at et fint hus er kommet opp. En trafo kan ødelegge et ellers godt bygningsmiljø.

Vafjellveien, 2020

En liten bod/ hageanneks. Tegn: Hans Petter Gilje

Grunnmur

Kan gjerne utformes i stein/betong. Men pussede grunnmurselementer aksepteres. Grunnmur bør ha en god høyde over bakken på minimum 0,3 meter til kledning. Gjerne mer. Bruk av underetasje eller kjeller anbefales - da man enklere oppnår en grunnmur i stedet for at kledningen står nesten på bakken. Et av de vanligste «feilgrep» som skiller dårlig kopiarkitektur er at boligen står nesten på bakken.

Vafjellveien, 2020

Bolig der grunnmur er utformet i naturstein og med en viss høyde. Trapp foran med sørlandsgjerde. Tegnet av Hans Petter Gilje

Vafjellveien, 2020

Kledning

Fortrinnsvis stående tømmermanns kledning, spesielt på hus i to etasjer, så lenge det er mulig å skjære bord i en lengde. Skjøt av kledning med horisontallist skal unngås. Fallende skjøter av enkeltbord kan gjøres.

Stående kledning er historisk mest vanlig i Grimstad og forholdsvis vanlig i områdene frem til Kristiansand. Kommer man lengre vest er liggende kledning langt mer utbredt. Kan ha liggende på noen 1-1,5 etg hus uthus-garasjer-boder skal ha stående «låvekledning» eller tømmermannskledning.

Vafjellveien, 2020

«Stående låvekledning»

Stående tømmermannskledning.

Vafjellveien, 2020

Vinduer og dører

2" vasshelle evt med frest rundt underkant. Over dører, over/under vindu. Hoveddør kan gjerne ha en noe kraftigere vasshelle over og evt. konsoller/klosser. Når stående kledning så danner kledningsbord stående belistning på siden av vinduene. Vinduene skal stå ute i vegg, ikke fores inn. I forbindelse med innføring av TEK10 og lavere varmetap på vinduer ble et tiltak å flytte vindu inn i vegg for å unngå utvendig dugg. Dette er en risiko man må være noe bevisst på at kan komme, men erfaringsmessig er det et lite problem.

Hovedregel Empire 2 rams utadslående vinduer med tre ruter i hver. Senempire kan ha litt tykkere øverste sross. (Nær sveitser) Barokk (6 ruter pr. ramme kan og brukes)

Små vinduer og vinduer høyt oppe, eller i grunnmur kan være smårutet som barokk selv om hovedstilen er empire.

I forbindelse mer næringsbygg ol kan større glassfasader/vindusfelt benyttes.

Løse srosserammer tillates ikke. Clipssross er ok. Isokitt (el tilsvarende) er enda mer å foretrekke. Koblede vinduer er på bolig ikke så aktuelt grunnet vedlikehold og varmetap.

Ikke PVC vinduer med tykke rammer. Glassandelen bør være så høy som mulig.

Vafjellveien, 2020

Stående inndeling av glassfelt er viktig.

«pynteklosser» etc skal i liten eller ingen grad brukes.

Tradisjonelt var det vanlig med en lav kjellerdør som ligger helt opp i mot kledningen i etasjen over. Terreng rundt ligger gjerne høyere, mens kjellerinngangen ligger på et lavt punkt. Bildet viser også en fritidsbolig der man har lagt de ulike fløyene på forskjellig nivå. Det gir en fin variasjon og god tilpasning til terreng.

Eksempel på nytt takvindu i god tradisjonell estetisk utførelse:

Vafjellveien, 2020

Takrenner og beslag

Takrenner av zink eller alu natur. Evt alu eller kobber malt i samme farge som huset
Lite synlige beslag under dører og lignende kan være plastbelagt blikk.

Det skal ikke brukes beslag på vasshelle eller dekkbord på vindski. Dette har tradisjonsmessig mest opprinnelse fra østlandsområder med lav luftfuktighet. På Sørlandskysten med høyere luftfuktighet blir det fukt mellom beslag og treverk slik at varigheten ikke øker ved bruk av beslag. Vedlikeholdsintervallene reduseres dog.

Dekker

Inngangstrapp i en stor steinhelle vil trekke opp estetisk referanse. Murt i naturstein er også bra.

Vafjellveien, 2020

Dekker/gulv på grunn kan gjerne ha naturheller (fremfor skifer) alternativt brostein.

Dekke i røffe naturheller og murt trapp.

Terrasser/altaner kan ha tredekker. Stier i parkmessige områder kan gjerne belegges med naturheller. Belegningsstein og asfalt tillates også. Ikke like attraktivt, men av prishensyn tillates det. Stier i terreng dekkes med bark/kutterflis ettersom dette er behagelig å gå på.

Murer

Murer kan gjerne mures i naturstein. Enten som tørrmur eller støpt med betong bak. Stein skal være stablet liggende på hverandre med god variasjon. Ikke lagt ut horisontalt og så reist opp.

Vafjellveien, 2020

Brygge bygget av Kjell Gilje AS

(Brygge)Mur med mye fargespill som glir inn i omgivelsene, variasjon i steinstørrelse, variasjon mellom horisontale og vertikale fuger.

Helstøpte betongmurer tillates også. Gjerne bordforskalt.
Murblokker/forskalingsblokker ol skal ikke brukes.

Større Murer kan gjerne dempes med klatreblomster slik som villvin eller Eføy

Vafjellveien, 2020

Trappetrinn kan lages i naturstein og legges diskret inn i naturen med omhyggelig tilpasning.

Rekkverk/gjerder

Smijern «sørlandsgjerde» positivt element langs veier- stier, i inngangsparti etc.

Tegning: Hans Petter Gilje

Vafjellveien, 2020

Foto viser sørlandsgjerde samt en ny inngangsdør bygget med litt uthevet belistning, farge og overlys.

Rekkverk på balkonger fortrinnsvis sort smijern, stående tynne spiler
Stakittgjerde kan gjerne brukes i tilknytning til hager
Rekkverk på altan, veranda osv i enkel utførelse i 2X2 trespiler alternativt rektangulære bord.

Illustrasjon viser stakittgjerde rundt tomt og rekkverk med 2X2 spiler på altan. En enkel moderne tolkning. Tegning: Hans Petter Gilje, Gilje bygggrådgiving AS

Glassrekkverk skal ikke brukes, eller kun i helt begrunnede tilfeller. (Glassrekkverk blir gjerne skittent og gir fort refleksjoner – avstandsvirkning)

Vafjellveien, 2020

Balkong rekkverk i enkel utforming av stålspiler.

Inngangsparti

Inngangsparti kan gjerne fremheves litt ekstra med kraftigere belistning slik som her:

Vafjellveien, 2020

Overbygget inngangsparti. Noe mer forseggjort belistning. Rekkverk i enkel utførelse. Fargeanpassede takrenner. Markert inngangsdør med overlys. Tegnet av Hans Petter Gilje

Andre elementer:

Veranda skal ikke stå på høye stolper ut i skråning. Må i så fall tildekkes, men fortrinnsvis skal mur brukes for å ta opp høydeforskjell.

Levegger. Lange, høye vegger uten vinduer bør unngås.

Utelamper

Tradisjonelt uttrykk. Gjerne ikke for små.

Vafjellveien, 2020

Hengende «fjøslykt»

Stående lampe

Tekniske installasjoner:

Tekniske installasjoner slik som varmepumper, ventilasjonsutkast, strømskap for hovedinntak skal så langt det lar seg gjøre bygges inne, unngås eller dekkes til. De bør som hovedsak plasseres slik at de ikke er plassert på eksponert fasade.

Parabolantennener skal helst unngås, alternativt plasseres skjermet på bakken fremfor på fasade. (Bilde av parabolantenne på bakken)

Fargepalett, historiske farger

Før 1700 tallet var de fleste bygninger umalte. Etter dette begynte man å ta i bruk rød, oker, brun. Mot slutten av 1700 tallet kom grønt, og blått. Helt hvite hus ble ikke vanlig før på 1900 tallet. Mange steder kombineres hvitt som er dyrt på forsiden med rødt på baksiden. I Homborsund er dette videreført i veldig stor grad. Ca midt på 1900 tallet ble det mer vanlig å ha helt hvite hus.

Vafjellveien, 2020

Bolig med hvit forside og rød bakside. Legg ellers merke til tradisjoelt preget takvinduer og gamle tegl på taket.

Sørlandshus trenger absolutt ikke være hvite. Selv om jordfargekombinasjoner mest forbindes med sveitserstilen var faktisk de aller færreste hus hvite.

Boliger skal i hovedsak være hvite. Rød bakside kan gjerne brukes. Garasjer, naust, uthus etc skal være røde eller oker. Det tillates kontrast med hvite hjørnekasser, vinduer, søyler, vindski etc. («dukkehus stil»)

Hagestue i «dukkehus» stil (og noe «Victorian» inspirert) Tegnet av: Hans Petter Gilje

Skal man ha det mer tradisjonelt brukes mer ensfarget uttrykk.

Vafjellveien, 2020

Nyere sjøboder i tradisjonell stil. Legg merke til grunnmur i naturstein. (Tegnet av Kjell H Gilje, Kjell Gilje AS)

Tegnet av Hans Petter Gilje, Gilje byggrådgivning AS

Eksempler på nye boder bygget i tradisjonell sørlandsstil. Dempet fargebruk. Dette gjelder også innvendig hvor kraftig bindingsverk er benyttet. Legg merke til brygge som kunne vært en forstøttingsmur med naturlige stein i varierende form og størrelse.

Næringsdeler kan være rød, oker eller hvit.

Vafjellveien, 2020

Hovedadkomstdør skal normalt ha en farge så den er markert.

Sekundærdører skal ha en annen farge enn hoveddør. Gjerne samme som veggen den står i.

I evt. betongvegg der dør/port ikke skal stikke seg frem kan det være sort eller grå. Garasjeporter skal være oker, hvit, sort eller rød.

Takstein skal være røde. Sort takstein tillates også. Grå betongstein bør unngås. Hovedsakelig matt overflate. Belegg og glasur kan vurderes dersom det er gjennomtenkt bruk.

Tak

30-40 grader på hovedtak. Skal utformes som saltak. Halvvalm kan også brukes i enkelte tilfeller.

Sekundærtak- mindre mellombygg, opplett, arker kan være flate eller i andre vinkler. Enkeltkrum takstein foretrekkes.

Husets møneretning skal som hovedregel samsvare med husets lengderetning.

Gesims gavel:

To stk 7X1" Vindski ru skåren i hel lengde. Enden av vindski skal kuttes vinkelrett som på bilder. Gaveltakstein skal under ingen omstendighet brukes.

Netto utstikk gavel maks 15 cm fra kledning til vindski.

15 cm takutstikk. Pannebord er dekket av vindskebord. Man har unngått en «plate» for å dekke pannebordet ved bevist utforming av denne detaljen.

Kan og være uten utstikk på gavel. Vindski rett på vegg.

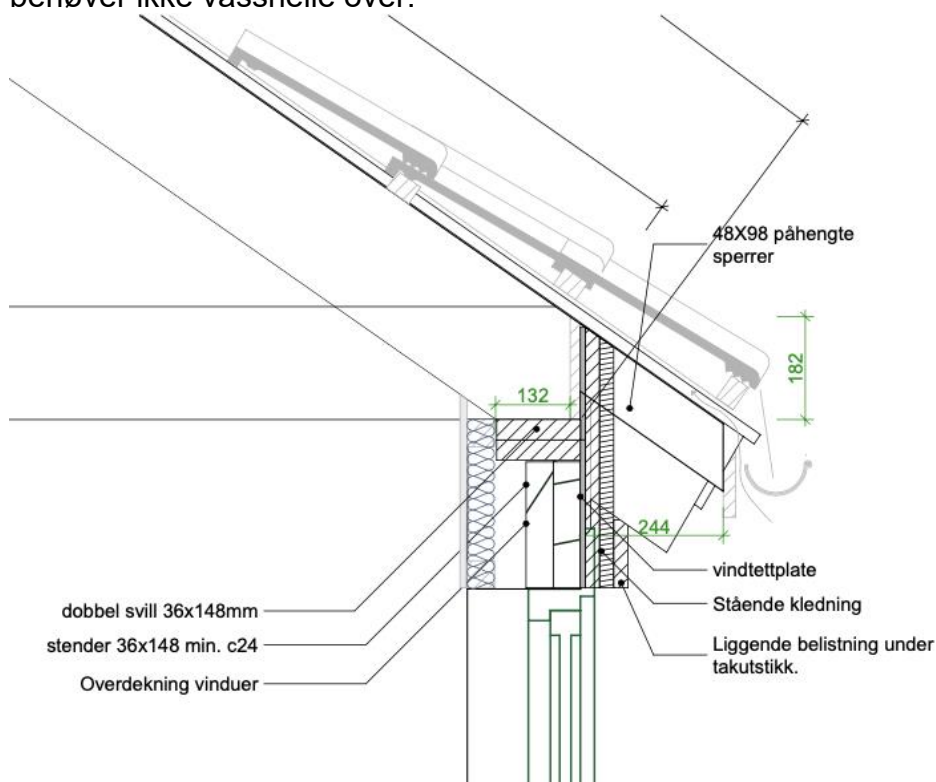
Vafjellveien, 2020

Utstikk langvegg maks 15 cm nto fra kledning til utenpå pannebord

Sperrer må kuttes ned slik at pannebord blir så lite at det dekkes av vindski slik at det ikke oppstår kasser eller dekkbord uten annen funksjon.

Gesims langvegg

Avstand fra vindu 2. etg til gesims skal være maks 15 cm. Vinduer tett oppunder tak behøver ikke vasshelle over.

Eksempel over på detaljtegning på overgang tak-vegg for å oppnå at det ikke er for mye høyde over vindu som på bildet under.

Gesims som ikke er for høyt over vinduene i 2. etg. Ikke vassheller. Typisk preg for Sørlandet. Vinduene i 2. etg kan noen ganger være litt mindre, eller litt lavere enn 1. etg.

Skilting.

Gateskilt og husnummer langs en gate gis gjerne en helhetlig og tradisjonell utforming.

Vafjellveien, 2020

Interiør

Det er romslige muligheter for å modernisere en bolig interiørt. Men man kan legge til grunn tradisjonell utforming.

Bruk av synlige takbjelker med avstand 80-110 cm gir litt mer intim romfølelse.

Gulv og takbord bør ligge i husets hovedmøneretning.

Trapper. Trapper med oppsadlede trinn fremfor vanger er å foretrekke.

Sett inn eksempel fra Vafjellveien. Trapper kan nesten være en helt egen underside.

Romtyper

Mer om det senere.

Beplantning/ landskap

Frukttrær kan svært gjerne inngå i beplantning av området og eiendommer. Duftsyring og bøkehekk kan anbefales i en viss utstrekning. Hekker (spesielt tuja) skal i størst mulig grad unngås-spesielt mot vei. Bruk heller staktittgjerd for å ramme inn en eiendom. Grunne grøfter med plen foretrekkes mot vei. (se bilde nr XX)